

Aleg 423

Sprawozdanie

Komisji szkolnej w przedmiocie zmiany ustaw krajowych z dnia 1. grudnia 1889 dz. u. kr. Nr. 71. względnie z dnia 22. czerwca 1899 dz. u. kr. Nr. 81. o wynagrodzeniu za udzielanie nauki religii w szkołach ludowych.

Wysoki Sejmie!

Ustawa o zakładaniu i urządzeniu publicznych szkół ludowych określa w artykule I. zadanie tych szkół w ten sposób:

„Szkoły ludowe podając wiadomości ludziom wszelkiego stanu najpotrzebniejsze, urządzone będą tak, ażeby dzieci z nauki czerpały oświecenie o zasadach religijnych i moralnych i o obowiązkach obywatelskich, tudzież o zadaniach i warunkach zawodu, jakiemu się według okoliczności, wieku i stanu prawdopodobnie poświęci“.

Aby szkoła ludowa temu szczytnemu zadaniu odpowiedzieć mogła, musi być nauka religii zapewniona, a gdy w tej mierze są liczne niedomagania głównie z powodu niedostatecznego wynagrodzenia za nauczanie religii, Wysoki Sejm uchwałami z dnia 7. listopada 1904, z dnia 21. listopada 1905 i wreszcie uchwałą z dnia 14. marca 1907 wezwał Wydział krajowy do przedstawienia odpowiednich wniosków. Temu wezwaniu czyni Wydział krajowy zadość sprawozdaniem z dnia 23. czerwca 1908 LW. 125965, którem po porozumieniu się z c. k. Radą szkolną krajową przedkłada wnioski na zmianę ustawy krajowej z dnia 1. grudnia 1889 Dz. u. kr. Nr. 71. i z dnia 22. czerwca 1899 Dz. u. kr. 81.

Rada szkolna krajowa w pismach z dnia 31. stycznia 1907 L. 3324 i z dnia 11. grudnia 1907 L. 58963 wyczerpująco i szczegółowo przedstawia swe wnioski, które Wydział krajowy w powołanem sprawozdaniu przytacza, motywując razem swe odmienne w niektórych kierunkach zapatrywanie.

I tak dzielając zapatrywanie Rady szkolnej krajowej co do potrzeby uzupełnienia §. 1. ustawy z 22. czerwca 1899 Dz. u. kr. Nr. 81, celem oznaczenia wysokości wynagrodzenia stałych nauczycieli religii za godziny nadobowiązkowe, Wydział krajowy proponuje, by to wynagrodzenie wynosiło 1% płacy miesięcznej, podczas gdy Rada szkolna krajowa przemawia za wyznaczeniem wynagrodzenia po 40 K w II, III, i IV. klasie płac, zaś po 50 K w I klasie.

Komisja szkolna przychyła się w tej mierze do zdania Rady szkolnej krajowej, że należy wynagradzać stałych katechetów za każdą nadliczbową godzinę w ten sposób jak duszpasterza, za godzinę przekraczającą maksimum obowiązku bezpłatnego udzielania nauki względnie nauczycieli religii za remuneracją. Za tem zdaniem przemawia także efekt finansowy, gdyż według obliczenia Departamentu rachunkowego Namiestnictwa, wydatek z tego tytułu będzie mniejszy o 27.113 K.

Komisya szkolna przywiązując wielką wagę do regularnego udzielania nauki religii w szkołach ludowych i licząc się z tem, że duchowieństwo parafialne mimo najszczerzej woli częstokroć nie jest w stanie obok obowiązków duszpasterstwa udzielać regularnie nauki religii we wszystkich szkołach do parafii należących, proponuje zmianę ostatniego ustępu §. 1. w tym kierunku, aby Rada szkolna krajowa mogła w porozumieniu z Wydziałem krajowym ustanowić osobnego nauczyciela religii w szkołach więcejklasowych, choćby w parafii nie było żadnej szkoły czteroklasowej. Aby takiej rzeczywistej potrzebie stało się tem łatwiej zadość, proponuje Komisya szkolna także tę dalszą zmianę, iżby Rada szkolna krajowa mogła na takiego nauczyciela religii nałożyć obowiązek udzielania nauki religii aż do dwudziestu czterech godzin w szkołach sąsiednich miejscowości, bez względu na to, czy należy do tej samej parafii. Postanowienie to znajdzie zastosowanie zwłaszcza we wschodniej części kraju, gdzie licznie rozsiane parafie gr. kat. nie mają w swym obrębie więcej szkół

Również nie podziela Wydział krajowy zdania Rady szkolnej krajowej, aby stałym nauczycielom religii przyznać wyższe dodatki ua mieszkanie o 100 K i wyższe dodatki pięcioletnie o 50 K. Wydział krajowy sądzi, że nie jest wskazanem ustępować od zasady wypowiedzianej w §. 4 ustawy z dnia 22. czerwca 1899 Dz. u. kr. Nr. 81, że stałemu nauczycielowi religii przyznawane będą pobory służące nauczycielom tej szkoły, przy której jest ustanowiony, a wyższe studia przygotowawcze i wyższy stopień wykształcenia będą przy wymiarze płacy uwzględniane, przez to, że tacy nauczyciele religii odrazu przy stałej nominacyi utrzymują najwyższy stopień płacy w danej klasie płac.

Komisya szkolna podziela to zasadnicze stanowisko Wydziału krajowego ale wprowadza z tego i dalsze konsekwencye.

Otóż art. 39. ustawy z dnia 11. czerwca 1905 d. u. kr. nr. 73. stanowi, że do wymiaru emerytury liczy się nauczycielowi wszystkie lata służby, spędzone przy szkołach ludowych etatowych, począwszy od pierwszego choćby tymczasowego mianowania po uzyskaniu świadectwa dojrzałości. Zdaniem Komisji szkolnej należy te postanowienia analogicznie stosować do stałych nauczycieli religii, którzy przeszli do służby szkolnej z posad duszpasterskich. Wiadomem jest, że duchowieństwo parafialne spełnia obowiązek nauki religii w publicznych szkołach ludowych, rozpoczynając je najczęściej zaraz po wyświęceniu. Posiadacze misyi władzy duchownej mają przepisaną kwalifikacyę, a jednak lata spędzone na udzielaniu tej nauki nie wchodzą dotąd w rachubę. Gdy się zważy, że nauczyciel świecki może swój zawód rozpocząć już w 19. roku życia, a nauczyciel religii, który przedtem był duszpasterzem, najwcześniej w 25. lub 26. roku życia a najczęściej w 30. roku do zawodu nauczycielskiego przechodzi, to prawdopodobieństwo wysłużenia 40 lat nie jest w obydwu wypadkach jednakowe.

Katecheci szkół ludowych i wydziałowych wnieśli też do Wysokiego Sejmu petycyę (Ls 1398), w której proszą o zniżenie lat służby na 30. Komisya szkolna nie może poprzeć tej petycyi, aby (idąc za zdaniem Wydziału krajowego co do dodatków na mieszkania i pięcioleci) nie wywoływać u nauczycielstwa ludowego wrażenia, że jego praca jest niżej cenioną od pracy nauczycieli religii. Ale sądzi, że sprawiedliwości stanie się zadość, jeżeli policzone będą lata nauki religii podczas duszpasterstwa.

Komisya szkolna proponuje zmianę §. 4. w tym kierunku, aby nie czynić różnicy między nauczycielami nauki religii, należącymi do stanu duchownego, a nauczycielami, którzy do tego stanu nie należą, sądzi, że nie byłoby usprawiedliwionem żądać od takich nauczycieli, nie należących do stanu duchownego, aż stopnia akademickiego, aby otrzymali najwyższą płacę. Komisya sądzi, że wyma-

ganie ukończonych studyów teologicznych na uniwersytecie, względnie w teologicznym zakładzie naukowym, daje dostateczną gwarancję należytej fachowej kwalifikacji.

Wydział krajowy zgodnie z Radą szkolną krajową przedstawia w swem sprawozdaniu anormalne stosunki, jakie powstają z obowiązujących obecnie postanowień §. 5. ustawy z dnia 1. grudnia 1889 d. u. kr. nr. 71., które nakładają na duchowieństwo parafialne obowiązek udzielania nauki religii w 1, 2 i 3-klasowych szkołach zupełnie bezpłatnie bez względu na ilość szkół i liczbę godzin tej nauki. Aby temu złemu zaradzić, proponuje Rada szkolna krajowa wprowadzenie do ustawy postanowienia, oznaczającego pewne maximum obowiązku duszpasterzy do bezpłatnego udzielania nauki. A gdy Wysoki Sejm w uchwale z 14. marca 1907 pod b) zarządził zbadanie zmiany ustawy co do przyznawania duszpasterzom wynagrodzenia za naukę religii, przekraczającą siedm godzin tygodniowo, więc Rada szkolna krajowa wnosi, aby to maximum wynosiło siedm godzin tak, że po nad ten wymiar miałby duszpasterz prawo do wynagrodzenia za każdą godzinę. Wydział krajowy podnosi to maximum do 12 godzin, sądząc, że poświęcenie dwóch godzin dziennie katechizacyi nie będzie zbyt wielkiem obciążeniem duchowieństwa parafialnego.

Gdy się zważy, że tu chodzi nie tylko o godziny poświęcone samej nauce religii, ale że duchowieństwo parafialne tracić musi wiele czasu na dojazdy do szkół po za miejscem siedziby duszpasterza położonych, Komisya szkolna przedstawia wniosek, aby to maximum oznaczyć na 9 godzin, co będzie miało ten skutek, że duchowieństwo parafialne za darmo udzielać będzie nauki religii w trzech szkołach jednoklasowych, albo w jednej jedno i jednej dwuklasowej szkole w parafii. Wprawdzie wskutek tego wydatek się wzmoże, ale jest wszelka nadzieja, że duchowieństwo parafialne, oceniając należycie ofiary, jakich Wysoki Sejm nie szczędzi, dołoży tu wszelkich starań, aby nauka religii była regularnie w szkołach ludowych udzielaną, a ordynaryaty biskupie w odpowiedni sposób ściśle czuwać będą, aby ten obowiązek był spełniony. W tym celu byłoby wskazaniem uregulowanie systematycznej inspekyi nauki religii w publicznych szkołach ludowych wszystkich kategorii, a że to połączone jest z kosztami, dlatego Komisya proponuje wezwanie do Rządu, aby te koszta pokrywał.

Co do wynagrodzenia świeckich nauczycieli za udzielanie nauki religii krajowa Rada szkolna wnosi, aby takim nauczycielom przyznać 1% płacy miesięcznej od każdej godziny religii w tygodniu, bez względu na to, czy są zajęci w szkole w pełnej obowiązkowej liczbie godzin czy nie. Przytem podnosi Rada szkolna krajowa, że bardzo często duchowieństwo parafialne mimo największej gorliwości nie może podołać obowiązkowi nauki religii we wszystkich szkołach, do parafii należących i dlatego władze kościelne są zniewolone korzystać ile możności z pomocy nauczycieli świeckich, znanych z przykładowego prowadzenia się i z sumiennego spełniania obowiązków zawodu. Ale nauczyciele świeccy wskutek przepełnienia szkół tak są obarczeni pracą wielką, że za funkcyę przekraczającą zakres ich najbliższych obowiązków, wypada im koniecznie przyznać wydatniejsze wynagrodzenie i tym sposobem zniewolić, aby także nałożony na nich obowiązek nauki religii wypełniali jak najgorliwiej i najsumiennie.

Wydział krajowy proponuje tylko wyprowadzenie do ustawy postanowienie Art. 18. ustawy z dnia 25. maja 1907 d. u. kr. nr. 49., według którego nauczyciel świecki pobiera 1% płacy miesięcznej za każdą godzinę religii ponad obowiązkowych 30 godzin, zaś 1/2% płacy za godzinę w obrębie owych 30 godzin.

Komisya szkolna podziela w tej mierze zapatrywanie Rady szkolnej krajowej, chcąc dać przez to wyraz, jak wielką wagę przywiązuje do sumiennego udzielania

nauki religii przez nauczycieli świeckich, a żywi nadzieję, że skutek będzie po-
myślny, tem śmieiej to czyni, że według obliczenia departamentu rachunkowego,
wydatek z tego powodu będzie większy o 5.612 K 74 g.

Efekt finansowy zmian projektowanych przez Komisję szkolną przedstawia
się, jak następuje :

Z powodu zmiany §. 1 wydatek większy o	43.090 K	-	g
z powodu zmiany §. 5. wydatek większy o	206.160	"	— "
z powodu zmiany §. 11. wydatek większy o	5.612	"	74 "
				razem	.	.	254.862 K 74 g,

zatem wyższy o 37.699 K 74 g od wniosków Wydziału krajowego.

Komisya szkolna wnosi:

Wysoki Sejm raczy :

1. uchwalić załączony \cdot / \cdot projekt ustawy, oraz rezolucyi;
 2. wstawić do budżetu funduszu szkolnego krajowego na rok 1909 kwotę 84.954 K na pokrycie zwiększonego skutkiem powyższej ustawy wydatku na płace nauczycieli religii za miesiące: wrzesień, październik, listopad i grudzień 1909.
- Tem samem załatwia się petycye Ls. 704, 705, 960 i 1.398.

Przewodniczący :

Rayski.

Sprawozdawca :

Laskowski.

Ustawa

z dnia

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

Art. I.

Paragrafy 1. 4. 6. ustawy z dnia 1. grudnia 1889 Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 71. w brzmieniu ustanowionem ustawą z 22. czerwca 1899 Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 81 — oraz §§. 5. 8. i 11. ustawy z dnia 1. grudnia 1889. Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 71. uchyla się w ich brzmieniu dotychczasowem i mają opiewać, jak następuje:

§. 1.

W publicznych pospolitych szkołach ludowych o czterech lub więcej klasach tudzież w szkołach wydziałowych ustanowieni będą osobni nauczyciele religii ze stałą płacą, jeżeli liczba godzin nauki religii we wszystkich klasach, w których mają jej udzielać, wynosi razem przynajmniej ośmnaście godzin tygodniowo a liczba uczniów ich wyznania i obrządku przenosi ośmdziesiąt.

Taki nauczyciel obowiązany jest aż do dwudziestu czterech godzin nauki tygodniowo, jeżeli zaś udziela nauki religii w większej liczbie godzin, należy mu się dodatkowe wynagrodzenie za każdą godzinę ponad dwadzieścia cztery w wysokości oznaczonej w §. 6. niniejszej ustawy.

Exhortę liczy się za dwie godziny.

Nauczyciel religii mianowany będzie dla jednej szkoły a to dla szkoły ludowej najwyższej kategorii w miejscu istniejącej; można jednak nałożyć na niego obowiązek udzielania nauki religii także w innych publicznych szkołach ludowych w tej miejscowości aż do oznaczonej w ustępie pierwszym i drugim liczby godzin.

Gdzie stosunki tego wymagają, może Rada szkolna krajowa w porozumieniu z Wydziałem krajowym ustanowić nau-

czyciela religii przy szkole więcejklasowej, nakładając na niego obowiązek udzielania nauki religii aż do oznaczonej ustawą liczby godzin także w szkołach sąsiednich miejscowości.

§. 4.

Nauczycielowi religii osobno ustanowionemu będą przyznawane pobory służące innym nauczycielom tej szkoły, dla której jest stale zamianowany; jednak nauczyciel religii, posiadający ukończone studia teologiczne na uniwersytecie, względnie w teologicznym zakładzie naukowym, otrzymuje od razu przy stałej nominacji najwyższy stopień płacy.

Co do innych stosunków służbowych podlega nauczyciel religii osobno ustanowiony wszystkim przepisom ustaw, odnoszących się do nauczycieli tej szkoły, dla której jest mianowanym, nie uwłaczając prawom służącym zwierzchniczej władzy wyznaniowej.

Jednak nauczycielom religii, którzy przeszli z duszpasterstwa do służby szkolnej, ma być policzonym do emerytury czas spędzony w duszpasterstwie.

Przeprowadzając te przepisy, co się tyczy nauczycieli religii, drogą ogólnych rozporządzeń, oraz stosując je do danych przypadków, będą władze szkolne o ile można zasięgać opinii władz wyznaniowych.

§. 5.

O ile nauka religii katolickiej w szkołach publicznych nie jest zapewniona w myśl §. 1. przez ustanowienie osobnego nauczyciela religii ze stałą płacą, a obowiązek bezpłatnego udzielania w nich tej nauki ciąży w myśl ustaw państwowych na duchowieństwie parafialnem, obowiązany jest duszpasterz miejscowy (proboszcz względnie administrator parafii lub w ich zastępstwie wikaryusz) do bezpłatnego udzielania nauki religii z tytułu duszpasterstwa w dziewięciu godzinach tygodniowo we wszystkich szkołach do parafii należących, za każdą zaś godzinę nauki w tygodniu ponad ten wymiar łącznie z exhortą i nauką dopełniającą przypada mu wynagrodzenie oznaczone w §. 6. niniejszej ustawy.

Nauka religii innego uznanego wyznania religijnego w szkołach ludowych więcejklasowych począwszy od 4-klasowych i w szkołach wydziałowych, które nie posiadają własnego nauczyciela tej religii ze stałą płacą, może być zabezpieczoną przez władzę szkolną w porozumieniu z właściwą władzą wyznaniową w ten sposób, że się ją powierza za remuneracją osobom posiadającym ogólne warunki przewidziane w §. 3.; remuneracja przypada od każdej godziny w tygodniu we wszystkich klasach łącznie z exhortą i w wysokości oznaczonej w §. 6. niniejszej ustawy.

Remuneracja ta płatną jest miesięcznie z dołu.

Exhorta liczy się za dwie godziny i może się odbywać w szkołach ludowych więcejklasowych począwszy od cztero-klasowych i w szkołach wydziałowych.

§. 6.

Duszpasterzowi względnie nauczycielowi religii za remuneracją należy się wynagrobzenie od każdej godziny w tygodniu po 40 K rocznie, a w miejscowościach I. klasy płac nauczycielskich po 50 K rocznie.

Wynagrodzenie to jednak należy się tylko za te godziny, co do których władza szkolna okręgowa stwierdzi, że nauka religii odbywała się rzeczywiście, a władza wyznaniowa poświadczy, że udzielano jej z dobrym skutkiem, a nadto co do duszpasterza tylko wtedy, jeżeli w myśl §. 5. udzielał nauki religii z tytułu duszpasterskiego bezpłatnie w dziewięciu godzinach tygodniowo.

Wypłatę wynagrodzenia zarządza się z końcem każdego półrocza szkolnego na podstawie dowodów przedstawionych przez władzę szkolną okręgową.

Władza szkolna krajowa może jednak w porozumieniu ze zwierzchnią władzą wyznaniową (§. 2. ust. z d. 21. czerwca 1872 dz. p. p. Nr. 86) ściągać poszczególne klasy lub oddziały równorzędne, względnie stopnie nauki, w ten sposób, aby liczba tak połączonych dzieci szkolnych danego obrządku lub wyznania nie przekraczała pięćdziesięciu.

§. 8.

Wynagrodzenie kosztów podróży, które ma być przyznane z powodu udzielania nauki religii w szkołach ludowych znajdujących się poza miejscem zamieszkania nauczyciela religii lub duszpasterza, będzie pokrywane w myśl §. 6. i 7. ustawy z 24. kwietnia 1894 Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 49.

O potrzebie dojazdów i o wysokości przypadającego za nie wynagrodzenia orzeka władza szkolna okręgowa. Wypłatę tego wynagrodzenia po stwierdzeniu ilości odbytych dojazdów i ilości godzin nauki rzeczywiście udzielanej, zarządza władza szkolna okręgowa bezpośrednio do rąk odnośnego nauczyciela religii lub duszpasterza.

Bliższe szczegóły co do sposobu postępowania przepisze osobna instrukcja.

§. 11.

Jeżeli nauki religii udziela w myśl §. 5. ustawy z dnia 14. maja 1869 (Dz. u. p. Nr. 62) świecki nauczyciel na podstawie misji otrzymanej od władzy wyznaniowej i z polecenia władzy szkolnej należy mu się wynagrodzenie wynoszące 1% miesięcznej płacy za każdą godzinę w tygodniu bez względu na to, czy nauczyciel taki zajęty jest w szkole w pełnej liczbie 30 godzin obowiązkowych, czy poniżej tego wymiaru, ale tylko wtedy, jeżeli nauka trwa najmniej przez jeden miesiąc.

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z początkiem roku szkolnego 1909/1910.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi wyznań i oświaty.

Rezolucya.

Wzywa się c. k. Rząd, aby w porozumieniu z Ordynaryatami biskupimi przyczyniał się do pokrywania kosztów stałego inspekcjonowania nauki religii w publicznych szkołach ludowych wszystkich kategorii.
